

דרשות בדי הארון

מדרשותיו של רבנו מרן רבי דב אהרון זלזניק זצוק"ל

פרשת וירא

והשענו תחת העץ

'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והישענו תחת העץ' רש"י מפרש 'רחצו רגליכם' שכיון שהיו ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם, הוא רצה שלא יכניסו את האבק לבית, ולכן אמר שירחצו את הרגליים, אבל לוט לא הקפיד, והכניס אותם לפני הרחיצה. אבל התורה מספרת עוד - 'והשענו תחת העץ' מה התורה מספרת פה? לכאורה על עשית חסד, שיוכלו להישען תחת העץ.

אבל בזוהר כתוב כאן דברים נוראים - כתוב שאברהם נטע עץ בכל מקום שהיה מדורו שם, ובאותו העץ היה יודע מי נדבק בו בקדוש ברוך הוא, ומי נדבק רחמנא ליצלן בעבודה זרה. מי שנדבק בקדוש ברוך הוא היה העץ פושט את ענפיו וכיסה על ראשו ועשה עליו צל נאה. ומי שנדבק בצד של עבודה זרה, אותו העץ היה מסתלק ממנו וענפיו היו עולים למעלה, ואז היה אברהם יודע שהוא עובד עבודה זרה. ואברהם הוכיח אותו וטיפל בו, לחזק אותו שתהיה לו אמונה אמיתית.

ונמצא לפי זה, שהתורה מספרת לנו 'והישענו תחת העץ' שאברהם אבינו אמר להם לעשות את המבחן - את הבדיקה של העץ. כמובן שלא פירט להם מה שזה, אלא אמר להם 'הישענו תחת העץ' וזה יהיה המבחן אם להכניס את האנשים האלו הביתה. ואמנם הם היו מלאכים, אבל אברהם לא ידע, ואנשים לא מכניסים הביתה, רק אם הם נקיים.

מידות רחמים שנקבעו לדורות

'וזה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום' הפשטות היא שאברהם היה אב המון גויים, ולכן צריכים לספר לו. אבל התורה אומרת פה סיבה אחרת, כיוון שאברהם יהיה גוי גדול ועצום, לכן צריכים לספר לו. לכאורה מדוע זה קשור אחד לשני? לכאן היה צריך להיות שכיוון שאברהם הוא אב המון גויים, לכן אם גוזרים גזירה על אומות מסוימות צריכים להודיע לו, כי הוא ממונה לטפל בזה. אבל כאן כתוב - לא, בגלל שיהיה לו ילדים ויחנך אותם, לכן צריך להודיע לו, מה הפשט בזה?

אבל הפשט הוא - שאברהם אבינו, מתחיל להתפלל להעביר את הגזירה - אולי יש חמישים, ואולי יחסרון החמישים צדיקים חמישה, התשחית בחמישה את כל

* דברים משנים - תשע"ב, תשע"ג, תשפ"א, ומכת"י.

העיר. ואחר כך הוא יורד ויורד, עד שנעצר בעשרה. וכל בקשה של אברהם אבינו וכל הסיפור הזה, נקבע לכלל במידות הרחמים - שהקב"ה לא משחית עיר גדולה וענקית אם יש שם עשרה צדיקים. אברהם אבינו בבקשות שלו ובתפילות שלו שהתפלל על סדום, הוא נכנס והתקבלו תפילותיו שכך נהיה הכלל של מידות הרחמים. ואמנם הזוהר אומר שאברהם אבינו נשאר בעשרה, אבל אם אין עשרה - אין הצלה. אבל משה רבנו יותר גדול מאברהם אבינו בזה, שמשה רבנו אמר 'ואם אין מחני נא מספרך' - אפילו שכולם חטאו - יש מידת רחמים, זה הדבר הגדול שמשה רבנו ביקש.

אבל מה שזכינו על ידי התפילות של אברהם אבינו זה הבקשות האלו שאם יש עשרה צדיקים העיר תנצל. והוא מה שאמר הכתוב, שהטעם שהקב"ה מספר לאברהם הוא כי 'אברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום' - וצריך שיקבעו מידות הרחמים לדורות על ידו.

להמית צדיק עם רשע

'חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע' - בגמ' בתענית (כא:) כתוב מעשה - בסורא הוות דברתא - בסורא היה דבר - מגיפה. בשיבבותיה דרב לא הוות דברתא - בשכונה של רב לא היה דבר. סברו מיניה משום זכותיה דרב דנפיש - חשבו שהוא משום שרב מגן על השכונה. אומרת הגמרא - איתחזי להו בחלמא - התגלה להם בחלום - רב נפישא זכותיה טובא, והא מילתא זוטרא ליה לרב - לרב זכויות מרובות ולהציל את השכונה שלו זה דבר קטן. אז מי מציל פה את השכונה? - משום שהוא גברא דשייל מרא וזבילא לקבורה - היו שם הרבה מתים לקבור, והיה שם יהודי אחד שעשה גמ"ח, שמי שצריך לקבור מת, הוא משאיל לו מעדר וכלים בשביל לקבור. ובזכות הגמ"ח הזה, אין דבר באזור הזה. העולם שואל, סוף סוף הרי רב שזכויותיו מרובות היה יכול להגן על כל העיר לפי זכותו - למה רב לא מגן על כל העיר? אם אחד יכול להגן על השכונה הזאת, למה רב לא מגן על כל העיר?

יש כמה תירוצים, אגיד תירוץ אחד שנראה לי - הנה כתוב אצלנו בפרשה שההגנה של הצדיק היא מחמת - 'האף תספה צדיק עם רשע' - 'חלילה לך מעשות כדבר הזה... השופט כל הארץ לא יעשה משפט' - הקב"ה לא יהרוג צדיקים עם הרשעים. ממילא אם הצדיק נכלל בגזירה של המקום, הקב"ה מציל, אבל כיוון שרב לא נכלל בגזירה של כל העיר, כי השכונה שלו הייתה בשכונה של זה שיש לו גמ"ח, ממילא רב באמת לא יכול היה להציל את כל העיר.

ויהי כמצחק בעיני חתניו

כתוב שהמלאכים הגיעו אל לוט ואמרו לו שהוא צריך לצאת. ואמרו לו לפנות לחתניו ולבנותיו שיברחו איתו יחד מסדום - ויהי כמצחק בעיני חתניו הרי המלאכים ידעו מה יהיה המצב, למה הם שלחו אותו אליהם?

אבל זה היה 'מוסר' ללוט - הרי לוט היה אצל אברהם אבינו, ואילו היה נשאר שם הרי בבא הזמן כשהיו הבנות שלו בשידוכים, היה לוקח אחד מהשלוש מאות ושמונה עשר תלמידים של ישיבת אברהם אבינו. ובודאי היה לוקח את המצוינים, הלא הוא היה אחיין של הראש ישיבה. אבל לוט בחר בדרך אחרת - הוא רצה ישיבה קצת פתוחה, שהבחורים יהיו פתוחים יותר - אמנם ילמדו, יעבדו את ה', אבל עם קרירות. [אני לא צריך לפרט, אבל אתם מבינים את זה, יש ישיבות כאלו, שחסר את ה'ברען' הזה של אברהם אבינו] - וכמו שביארנו בשבוע שעבר.

כשהמלאכים שלחו את לוט, לך לחתנים שלך, ולוט הלך לחתנים, ויהי כמצחק בעיני חתניו מה זה בדיחה?! [לוט היה בדחן?!] למה כמצחק? - כי לא היה להם אמונה. בשיבה של לוט לימדו הכל, אבל עם קרירות. וזה התוצאות, זה מה שבאו המלאכים להראות לו. אם היית בשיבה של אברהם אבינו, אם היית לוקח חתנים משם, לא היה את כל הסיפור.

והרי כל הסיפור של עמון ומואב, זה בגלל שלוט נשאר עם שתי הבנות שלו. אם היו הבנות האלו נשואות, לא היה שום בעיה - היה המשך. אבל כיוון שהוא נשאר כך, יצא כל הסיפור של עמון ומואב שמבזה את לוט בגדול. וזה מה שהמלאכים רצו להראות לו - תראה מה שעשית - החלפת פרה בחמור, וזה התוצאות.

וירא את המקום מרחוק

במדרש (ב"ר נו) וירא את המקום מרחוק מה ראה ענן קשור בהר אמר דומה שאותו מקום שאמר לי הקדוש ברוך הוא להקריב את בני שם. אמר ליצחק בני רואה אתה מה שאני רואה אמר לו הן. אמר לשני נעריו רואים אתם מה שאני רואה אמרו לו לאו, אמר הואיל וחמור אינו רואה ואתם אין אתם רואים שבו לכם פה עם החמור.

ויש לעיין הרי מעמד העקידה היה מעמד נורא, ולמה הרחיקם ממעמד זה, ואף שאינם בעלי מדריגה, מ"מ למה לא להראות להם?

ונראה דרך מי שרואה את האש בראש ההר, הוא יראה בעקידה דבר גדול ומסירות נפש. אבל מי שאינו רואה את האש בראש ההר, אולי אם יראה את העקידה יעכב בידו של אברהם, ויצעק לו רוצח... וזהו שקראם חמורים, ואינם ראויים להיות במעמד העקידה, והם דברים עמוקים למבין. (כת"י)

שבו לכם פה עם החמור

כתוב שלפני העקידה אברהם אבינו אמר 'שבו לכם פה עם החמור' והגמרא דורשת 'עם הדומה לחמור' שאל הבריסקער רב מדוע הקב"ה אמר לו את הנבואה הזאת עכשיו? בדיוק כשהולכים לעקידה צריך לקבל נבואה שישמעאל הוא עם הדומה לחמור!?

אם אותו אחד לא היה, רב היה יכול להציל את כל העיר, אבל כיוון שהוא היה, רב לא יכול היה להציל את העיר. אלו דברים נוראים - שרב לא הצליח להציל את העיר בגלל אותו אחד - אבל משפטי ה' אמת, הוא עושה את התוכניות לפי מה שצריך, לפי החסדים הגדולים, לפי המצבים, שהשכונה הזאת ניצולת על ידי זה שעשה גמ"ח, והשכונה השנייה לא הייתה צריכה להינצל, והקב"ה סידר את זה על ידי שרב לא יכול היה להגן עליהם בגלל שהיה מישוהו שהוציא אותו מהגזירה.

והנה במדרש (ב"ר מט) אולי ימצאון שם עשרה - למה עשרה, שהיה סבור שיש שם עשרה - לוט ואשתו, וארבע בנותיו וארבע חתניו.

ויש להבין באמת למה לא הצילו עשרה אלו את העיר, הרי הקב"ה אמר 'לא אשחית בעבור העשרה'.

אמנם יתכן לבאר, שהרי בתחילה אמר 'אם אמצא בסדום חמשים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם' ו'בתוך העיר' היינו שהעיר מכבדת אותם, ודבריהם נשמעים בעיר, אע"פ שהעיר אינה צדקת. אבל כאן הרי אע"פ שמינהו ללוט לשופט עליהם, לא היה זה בכדי לקבל דבריו, שהרי אמרו 'האחד בא לגור וישפוט שפוט' ולכן לוט ומשפחתו לא יכלו להציל את העיר.

עוד יתכן שאברהם חשב את חתניו של לוט כצדיקים, אבל התברר שאינם צדיקים.

ואולם לפי מה שביארנו דרך ההצלה היא כמו שכתוב בפרשה 'חלילה לך מעשות כדבר הזה להמית צדיק עם רשע והיה כצדיק כרשע' ובאופן שאין הצדיק בכלל הגזרה, שוב אין סיבה כלל שיציל עלה עיר. אם כן י"ל גם כאן - שכיון שהיה המלאך מוציא את לוט ובנותיו מהעיר, שוב אין לוט יכול להגן על כל העיר. (ע"פ כת"י)

שליחות להוציא את לוט

'ויבואו שני המלאכים סדומה' - ופירש רש"י - אחד בא להשחית את סדום, ואחד להציל את לוט, והוא אותו שבא לרפאות את אברהם. זאת אומרת זה שבא להציל את לוט, כיוון שהשליחות שלו הייתה הצלה, הוא גם בא לרפאות את אברהם אבינו - המלאך שבא לרפאות את אברהם אבינו הוא גם בא להציל את לוט. אבל בפסוק כתוב 'ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו וגו' ויצאהו וינחהו מחוץ לעיר' ומבואר בפשטות ששני המלאכים האלו יחד הוציאו את לוט, ונמצא שהמלאך שבא להפוך את סדום הוא גם הוציא את לוט, וקשה שנמצא מלאך אחד עושה שתי שליחויות הפוכות - האחת היא שליחות של רחמים להוציא את לוט, והשנייה היא שליחות של דין להפוך את סדום, ואיך יתכן?

אבל נראה שהפשט הוא כך - באמת זה שבא להציל את לוט בא להציל את לוט, אלא שהוא לא יכל לעשות זאת לבד, והיה צריך סיוע. והמלאך השני שסייע בידו, לא בא לסייע להציל את לוט, אלא הוא סייע שלא לוט יפריע להפיכת סדום. כי הרי כל זמן שלוט היה שם, לא יכלו להפוך את סדום. ונמצא שהמלאך השני לא בא להציל, אלא אדרבה הוא הוציא את לוט כדי שיוכל להפוך את סדום. המלאך שהתכלית שלו היא להפוך את סדום, קיים שליחות זו על ידי שהוציא את לוט. והשני שבא להציל את לוט, הוא באמת בא להציל את לוט.

בשכר שתי בקיעות

במדרש (ב"ר נה) בשכר שתי בקיעות שבקע אברהם אבינו עצי עולה זכה להבקע הים לפני בני ישראל. וצ"ב מהו השכר הגדול הזה בשביל בקיעת עצי עולה. ונראה דהרי אברהם אבינו בקע העצים כדי להקריב את יצחק, ומי יכול לעשות זאת - לבקע עצים בכדי לשרוף את בנו אהובו?! ולכן היה שכרו גדול. (כת"י)

על ירך המזבח צפונה

בתפילה אחרי פרשת התמיד, אומרים פסוק 'ושחט אותו על ירך המזבח צפונה', וכתוב במדרש שכשאומר 'צפונה' נזכר עקידת יצחק לפני הקב"ה, וצ"ב מדוע הזכרת צפונה דוקא מזכירה את עקידת יצחק, ועוד שהרי יצחק לא נעקד 'צפונה' רק על המזבח.

ונראה עפ"י מה ששמעתי ממו"ר הגריד"ס זצ"ל בענין מה שנעקד יצחק ע"ג המזבח, דבעצם בבמה אין דין צפון, אבל על עקידת יצחק הרי כתב הרמב"ם (פ"ב מבית הבחירה ה"א) דבמקדש נעקד יצחק, והיינו דהיה לזה דין מקדש בשעת העקידה, אמנם לא היתה עזרה ולכן הוצרך אברהם אבינו להעלותו דוקא על גבי המזבח דעל גבי המזבח בלבד הוא שנקרא צפון.

ולפי"ז י"ל דעיקר נסיון העקידה התקיים בזה שהיה יצחק מונח על גבי העצים על גבי המזבח, ומוכן לזביחה ולשריפה. אבל אם היה עומד על ירך המזבח לא היה זה אותו נסיון, וכן אמר הקב"ה לאברהם - 'והעלהו שם לעולה'.

ואחרי העקידה אומר אברהם אבינו להקב"ה, עכשיו אפרש שיחתי, אמרת לי העלהו, ושוב אמרת לי אל תשלח ידך אל הנער. והשיבו הקב"ה כלום אמרתי לך שחטתו העלהו אמרתי לך.

והיינו דאברהם אבינו הבין שהעלהו היינו לשחוט, דאין דקרבן בלי שחיטה, ואין הכוונה להעלאת חי ע"ג המזבח. והקב"ה השיב לו דנתכוין להעלותו, והיינו שזה קיום מצות ה' שיעלהו על המזבח ויורידנו, וזהו עיקר הנסיון דצפונה שהיה במצב סמוך לזביחה, ואברהם עשה זאת וזהו זכות עקידת יצחק, הנזכר ע"י אמירת צפונה. (ע"פ כת"י מדרשת ברית אלול תשע"ה)

דברי מספד שנשא רבינו זצוק"ל

אחר סילוקו של הגאון הגדול רבי יצחק נתן קופרשטוק זצוק"ל

נלב"ע כ"ב מר-חשון תשע"ב

את התורה, הוא ישב ולמד, ולא היה אכפת לו שום דבר של כבוד - הוא היה בורח מן הכבוד, לא בורח מן הכבוד, זה היה כלום בעיניו.

הזמנתי אותו לפני שבע שנים לחתונה של הבת שלי, ורציתי לתת לו ברכה בחתונה. זו היתה חתונה מאוד חשובה, ורציתי לתת לו ברכה, רציתי שיבוא, שיכבד אותי. אמרתי לו, אני מבקש מהרב שיבוא, הוא אומר לי אין לי זמן. כל אחד שרוצה קצת כבוד, היה נהנה מזה. ביקשתי ממנו הרבה פעמים, ובסוף הוא אמר שאולי הוא יבוא... ידעתי שהוא לא יבוא - ברגע שהוא שמע שיש

אבל הפשט הוא שזה חלק מהניסיון של העקידה. אברהם אבינו יכל לחשוב, אף שיישחט יצחק עדיין יישאר לי את ישמעאל, אמר לו הקב"ה - לא, תדע ישמעאל זה חמור, זה לא בן. ועכשיו תדע שאתה הולך לעקוד את הבן היחיד שלך - את יצחק, אותו אתה הולך לשחוט. ולמרות זאת אברהם אבינו הולך לעשות את העקידה.

מעשה העקידה

לאחר שנפרדו ויצחק הולך לבד עם אברהם, אז יצחק מתעורר בשאלה 'איה השה לעולה' והפשט הוא שבעצם השאלה הזאת היתה לו כל הזמן, אבל כל הזמן יצחק חשב - אני לא השה לעולה, השה לעולה יהיה או ישמעאל או אליעזר, או יהיה אולי שה, אבל אני לא. אבל ברגע שנפרדו, יצחק ראה - אין ישמעאל, אין אליעזר, יש אני ואבא. אז כתוב שיצחק אומר - אבי! טאטע! ואברהם אבינו אומר 'הנני בני' - אתה הבן שלי - הוא אומר לו אתה שואל אם אתה עדיין אבא שלי, אתה הרי חושב לשחוט אותי - אתה עדיין אבא שלי? אומר לו אברהם כן - הנני בני. וזה הגדלות של יצחק, שהוא הולך לעקידה, שיעקדו אותו וישחטו אותו, ויצחק הלך לעקידה במסירות נפש.

פעם שאל אותי הרב וולף זצוק"ל - הרי אני למדתי בחדרים קדושים וטהורים - אז הוא שאל אותי איך הייתה ההרגשה שלמדתם פרשת העקידה? אמרתי לו אני לא ידעתי בדיוק מה זה לשחוט - לא ידעתי בדיוק, אבל ההרגשה שהרבי נתן היא שזה דבר גדול - ואנחנו שואפים לזה.. הוא התפעל מזה נורא, הוא אמר - אתה יודע, המשכילים של פעם [זה לא התחיל מהמשכילים של היום, הוא לא ידע מהמשכילים של היום בכלל] בגרמניה הם נלחמו שלא ללמוד את העקידה, כי זה גורם טראומות.

אבל זה תלוי איזה רבי מלמד, כמובן כשמשכיל מלמד זה גורם טראומות, אבל כשרבי פשוט מלמד זה לא גורם טראומות. וזה היה ההבדל של התוצאה, מי שהתחנך לאמונה מתוך עבודת ה' - אין לו טראומות מזה.

ורחמנא ליצלן, אנחנו צריכים בדור שלנו להמשיך, שלא ילמדו אצל המשכילים, ילמדו תורת ה', והייתה לה' המלוכה.

רבי יצחק נתן קופרשטוק, לא שמעתם אף פעם את השם הזה? הוא אף פעם לא היה במודעות, אף פעם לא היה בחתימות, או בכל מקום כעין זה - יש גדולים שהם לא שייכים לדברים האלו.

ואנחנו צריכים להתחנך בזה - אדם חי כל הזמן שכל אחד רוצה שהתמונה שלו תופיע, ושיהיה כתוב עליו. יש אנשים גדולים, יותר גדולים, שלא צריכים את כל העולם הזה, לא צריכים שום דבר, רק תורה ועבודת ה'. הוא היה אחד מרבתי, [כמובן שהרבה שלי זה אבי מורי זצוק"ל, אבל הוא גם היה אחד מרבתי] הוא היה אדם שידע

בזה איזה חשש כבוד, הוא ברח מזה, ברח... זה דברים צריכים לדעת אותם.

האדם הזה היה חי בעניות נוראה - לא היה בשר בשבת, לא היה מושג כזה, אשתו הייתה לוקחת מחנויות של בשר עצמות וכדו', ומזה היה לה קצת בשר לשבת. ירקות גם... הכל היה בעניות גדולה. ולא היה לוקח כספים מאנשים, כמוכן שלא היה תור אצלו וכיוצ"ב..

היה עובד ה' באמת, יושב ולומד בהתמדה גדולה. לא היית יכול לדבר איתו על שום דבר חוץ מתורה.

פעם הגעתי אליו - הייתי מגיע אליו לעיתים, אי אפשר להגיד קבוע, אבל לעיתים - הוא היה יושב באוצר הספרים של ישיבת עץ חיים, שם היה אוצר גדול, היו שם ספרים יקרים מאוד, והיה לו מפתח של האוצר - היה פעם שהגעתי אליו ב-12 בלילה לדבר בלימוד, 'יצאתי ממנו ב-4, לא הרגשנו בכלל את הזמן שעובר...

הוא חיבר כמה ספרים בהלכה, ספרים חשובים, מאוד טובים.

צריכים לדעת בדור הזה שכל החיים חיים מפרסומת וכו' - זה מה שחיו.

בדיוק אחד סיפר שהיה לו שליחות באיזה עניין הלכתי, והוא הלך לרבי שלמה זלמן, וכשרבי שלמה זלמן נתקל בו - הוא היה צעיר מרב שלמה זלמן ב-10 שנים בערך - אמר רבי שלמה זלמן - העולם עומד עליו!

על כל פנים, צריכים לדעת שהדורות יורדים, ובחורי ישיבה היום כל מה שמקבלים זה פרסומת וכו'... יש אנשים גדולים יותר מכל הפרסומת, הם האנשים הגדולים האמיתיים. צריכים לדעת שיש אנשים גדולים יותר מהפרסומת! וצריכים לשאוף להיות עבד ה' אמיתי בלי פרסומת, אנשים שלא תופס אצלם כל הדבר הזה.

סיפרו - אני לא ידעתי את זה... אני הייתי הולך לבקש ממנו ברכות הרבה פעמים, והיה לי הרבה ישועות גם מהדברים. אבל שמעתי שהבריסקער רב שלח אליו, הוא אמר אם אתם רוצים שיתפללו עליכם? תלכו לרבי יצחק נתן.

יש את ה'נקיי הדעת שבירושלים' - חשבתי לעצמי, היום יש נקיי דעת? יושבים ולומדים הכל, אבל כל הדעת מעורבת עם עיתונים, אמנם עיתונים כשרים, הכל כשר. אבל חסר ב'נקיי הדעת' הדעת מעורבת בשטויות והבלים ותמונות וכדו'.

יש נקיי הדעת שכל הדעת שלהם נקיה, בלי שום שטויות והבלים של כבוד וכיוצ"ב...

מסתמא לא יהיו הספדים גדולים מאוד, אבל צריכים להנחיל לדור - לדעת שיש גדלות יותר מהגדלות הזאת.

וברשימותיו כתב רבינו:

'ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה' - לא כתוב מהו ההספד, אבל רש"י פירש - ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים שני חיי שרה, בת ק' כבת כ', שני חיי שרה, כולן שוין לטובה.

והיינו די שם אדם שיש לו מצב של עליה בזמן מסוים, אבל אח"כ חוזר למצבו הקודם, ושוב מתחזק, ועוסק הרבה זמן בחייו לעלות, וכיון שיורד אח"כ, שוב חוזר לעלות, אבל אינו מתקדם, מכיון שעולה ויורד. אבל מי שכולן שוין

לטובה, כל חייו הם חיים של עליה והתקדמות. וזהו שהתורה אומרת על שרה - כולן שוין לטובה, וכך נראית שרה אחרי מאה עשרים ושבע שנים - כולן שוין לטובה.

'ואברהם זקן בא בימים' - כתב בזה בפרשת השבוע דאברהם כל ימיו התעלה ועלה בדרגות, עד שבזקנותו הגיע לדרגה של בא בימים, שהיא דרגה גבוהה בקרבת ה'.

ואנו אומרים בבבית - 'אשרי תבחר ותקרב ישכון חצרך' ופי' בזה שאין הקרבת ה' שאדם מחליט להתקרב אל ה', אלא הקב"ה בוחר ומקרב. ואיך זוכים לזה? ע"י 'עובדין דכשרין' - עוד מעשה טוב, עוד נסיון, ועוד חיזוק, עד שאדם זוכה להתקרב, ולהגיע ל'ישכון חצרך', ואז 'נשבעה בטוב ביתך'.

הלא תדעו כי שר וגדול נפל בישראל - כשהיו רואים את רבינו יצחק נתן שהיה בורח מן הכבוד ומצטנע - איזהו בן עוה"ב שייף עייל שייף נפיק, ועסיק באורייתא תדירא, היינו שכן עוה"ב משתדל להצטנע, שייף עייל שייף נפיק, שלא ירגישו בביאתו, ועסיק באורייתא תדירא, ולא מחזיק טיבותא לנפשיה. (מוצ"ק חיי שרה תשע"ב)

ככלות השלושים הספידו רבינו זצוק"ל מרה בבית הכנסת 'אהלי יעקב' בתי ברוידע:

לא נשאר בידינו העתק מהספד זה, אולם בספר נפש נקי וצדיק לתולדותיו של הגרי"נ הביאו את עיקרי דבריו בהספדו והעתקנוהו משם:

רבינו עמד והאריך על מה שצריך ללמוד תורה מתוך הדחק, ולא די שילמדו מתוך הרחבה - כי תלמיד חכם דומה לספר תורה, וגופו הוא כגוויל שעליו כותבים הס"ת, ולכן צריך להיות הכל מתוך הדחק, כי גם הגוויל נעשה ע"י הכאה ועיבוד - כן הגרי"נ נהפך לס"ת חי, שלא היה לו בעולמו כלום חוץ מתורה, וזה היה מתוך דחק וקשיים רבים.

איתא בגמ' שנקיי הדעת שבירושלים לא היו יושבים עמי הארץ בסעודה אחת, והטעם הוא שמא ישמעו דברים שאין זה לפי דרגתם ורוחם - וזה ממש היה הגרי"נ שלא שמע ולא רצה לשמוע כלום חוץ מתורה, ודברים אחרים היו אצלו כשטויות.

ראינו אצל הגרי"נ גם הנהגותיו המופלאות ביראת שמים, והיה נזהר בממון חבירו וכ"ש בפגיעה בכבוד חבירו באופן נורא ואיום. הרמב"ם כותב בפרק חלק דמי שמתכבד בקלון חבירו נפשו גרועה, והגרי"נ היה נזהר בזה בכל כוחו. כבוד היה מאוס אצלו בתכלית המיאוס. עינו מעולם לא צרה במה שיש לחבירו, ואדרבה היה נהנה מזה.

הגרי"נ היה חי בדחקות נוראה, אשר בד"כ הסובבים אדם שחי בדחקות כזו מרגישים שאינו מרוצה, וגם הסובבים עצמם מתעצבים. אולם אצל הגרי"נ ראו כל הסובבים אותו את גודל עמלו ויגיעתו, והשמחה שיש לו מהעמילות בתורה, וכולם שמחו איתו והיו מאושרים. ובפרט הרבנית שתחי' שראו עליה את השמחה ממה שעמל ויגע בתורה, וכל דבר שנתחדש לו היתה גם היא משתתפת בשמחתו.

סיים רבינו - הגרי"נ היה החסיד האמיתי שמוזכר במסילת ישרים, עובד ה' באמת בענוה מופלאה.